

Herfstkleuren

Herfstkleuren

Roman

Wim van Galen

Omslagillustratie: Sander van Zijl (olie op doek) www.sandervanzijl.nl
Ontwerp en opmaak: Ton Kuijpers Vormgeving Rotterdam
Drukwerk: Ten Brink Meppel

© Wim van Galen 2012
ISBN/EAN 978-90-819628-0-3
www.uitgeverijdezoon.nl

Vooraf

Morgen gaat *Herfstkleuren* naar de drukker..., ik volg de eerste gedachte die bij me opkomt en blader zo'n beetje door de reacties van de mensen die zo-maar bereid bleken om mijn eerste maaksel van commentaar te voorzien. Bij het lezen van al die berichten, van al die kladjes met de neerslag van vele, vele gesprekken..., en tijdens het omslaan van zoveel in rood en blauw gedrenkte pagina's van zoveel opeenvolgende versies, treden jullie één voor één naar voren..., waakzaam en behoedzaam, maar bovenal als geliefden en vrienden.

Geliefden en vrienden..., in die twee woorden ligt al mijn dank besloten.

Els..., je was de eerste, de laatste, en de enige die letterlijk elk woord heeft gelezen, gewogen, gelezen..., nog eens gewogen..., net zo lang tot de liefde elk dilemma overwon.

Anne..., omdat je zo onbelemmerd van het verhaal durfde te genieten. Aanmoediging in zijn meest zuivere vorm was het..., de krachtigste drijfveer om een ingeslagen weg te vervolgen.

Emi..., als altijd was je een sprankelende fontein van ideeën en vergezichten, alle even voortvarend als hartveroverend.

Peter..., met je hart en je feilloze ogen ontdekte je niet alleen de kleinste grote fout, maar ook de laatste dubbele spatie.

Josefien..., vanwege je ongeëvenaarde gevoel voor evenwicht en eenvoud.

Steven..., dank, omdat je zoveel mogelijk schrapte, en daar veel vaker in slaagde dan mij lief was.

Ricki..., omdat je over het zeldzame talent beschikt om je eigen leven te beleven als het beste boek ooit.

Eugène..., want vriendschap schrijft verhalen.

Wim van Galen
31 oktober 2012

1

“...honderd jaar..., alsof het niks is...”, plotseling staakte Susanne haar voortdurende gebabbel. ‘Ai, dat had ik nou net niet moeten zeggen...’, bedacht ze spijtig. Intussen peuterde ze het cellofaantje los van een paar nieuwe steunkousen; ze waren van een merk dat ze niet kende..., met goedkeurende handbewegingen beproefde ze de elasticiteit van het materiaal.

“Kijk eens aan, omdat het feest is vandaag”, hervatte ze. “Splinternieuw, en eindelijk ook in een andere kleur dan dat oersaaie bruin..., hagelwit. Weet u nog wat er straks allemaal staat te gebeuren? Alle bewoners gaan u gelukwensen, u krijgt bezoek en cadeautjes, de directeur en de burgemeester gaan u toespreken, en vanmiddag eten we uw lievelingsgerecht..., zacht gestoofd rundvlees, puree en witlof met kaassaus. Hè..., nu heb ik natuurlijk alweer te veel gezegd, maar het toetje ga ik u niet verklappen; ik weet zeker dat u het heerlijk zult vinden. Heeft u er zin in?”

“In dat toetje? Hoe kan ik dat nou weten als ik niet weet wat het is?” Vragend keek de oude mevrouw Steijn naar Susanne die op een klein bankje aan haar voeten zat, verward in een taai gevecht met de nieuwe steunkousen.

“Nee..., dat kunt u inderdaad niet weten...”, lachte Susanne..., “maar u bent er goed bij vandaag, dat merk ik wel. Of u zin heeft in het feest, bedoel ik natuurlijk.”

“Honderd jaar..., alsof het niks is...”, herhaalde mevrouw Steijn.

“Nou, het is best een heleboel hoor; soms denk ik wel eens dat het genoeg is zo...”

“Kom, kom”, reageerde Susanne opgewekt. “U bent nog fit; alleen het lopen wil niet meer echt, en uw ogen worden wat zwakker..., maar voor de rest...! Als u nu even uw arm om mijn schouder slaat, help ik u in uw rolstoel, en dan kunnen we naar de eetzaal voor het ontbijt; op naar het feest!”

Mevrouw Steijn keek wat zuinigjes naar Susanne. Dat Susanne het wist..., ach, dat was niet zo erg..., maar eigenlijk probeerde ze voor iedereen zoveel mogelijk te verbergen dat haar ogen de laatste tijd zo snel achteruit gingen; want als ze te slecht zag..., wie weet, zouden ze haar dan wel overplaatsen naar een andere afdeling, zo’n afdeling waar mensen zaten die er veel slechter aan toe waren: dementie, bedlegerigheid, incontinentie..., al die nare woorden maakten haar angstig. “Op naar het feest..., alsof het niks is...”, antwoordde de oude mevrouw. “Ik zal wel eens kijken wat er allemaal op me af komt.”

Hoe weinig ze er ook van kon zien, de eetzaal was toch heel anders dan op een gewone ochtend: al die kleurige strepen, dat moesten wel slingers zijn. En die grote trossen aan het plafond...? Ja natuurlijk, ballonnen..., dat waren het: ballonnen! Er leek ook veel meer licht dan anders..., of zou dat alleen door de zon komen die, nu het voorjaar definitief doorbrak, steeds vroeger naar binnen scheen?

Susanne bleef stilstaan in de deuropening, achter de rolstoel die ze een beetje achterover liet hellen zodat de oude mevrouw alles goed in zich op kon nemen.

“Kijk eens mevrouw Steijn..., hebben we samen met de andere bewoners gisteravond en vanochtend vroeg gedaan om u te verrassen..., wat vindt u ervan?”, vroeg ze trots.

De oude mevrouw Steijn glimlachte, wist niet goed wat ze zou zeggen.

Allen die dat konden, waren gaan staan en ze voelde dat iedereen naar haar keek. Mevrouw Steijn moest denken aan een klasje met kleuters..., hoe lang was het wel niet geleden dat ze er talloze voorbij had zien komen..., jaar in jaar uit? Ze zag zichzelf weer staan, te midden van zo'n groepje om haar heen gedromde kinderen; reikhalzend en ongeduldig heen en weer wippend op hun tenen, deden ze allemaal hun uiterste best om de grootste te lijken.

“Mooi...”, mompelde ze voor zich heen.

Al die gezichten kon ze niet herkennen, maar mevrouw Steijn zag wel dat er veel meer mensen in de verblijfsruimte waren dan gewoonlijk.

‘Een heleboel bewoners van andere afdelingen..., tjonge jonge; en dat terwijl die allemaal veel slechter zijn dan de mensen bij ons. En toch zijn ze gekomen om mij te feliciteren. O, als ik maar nooit zo slecht word dat ze me naar één van die andere afdelingen toe moeten brengen; als ik maar goed genoeg blijf om tot het einde in deze groep te mogen blijven. Anders..., ja..., anders ga ik liever dood. Honderd jaar..., alsof het niks is...; voor de honderdste keer jarig’, mijmerde ze. Er was op dit moment maar één van al die honderd verjaardagen die haar helder voor de geest kwam. Vijfentwintig was ze geworden op die dag, een vrijdag was het..., ja, ze wist het nog precies..., ze kwam terug uit het ziekenhuis waar ze de avond tevoren bevallen was van haar eerste kind..., een dochter, Stefanie. In de ochtend had Geert haar opgehaald in het ziekenhuis en een half uurtje later begeleidde hij haar voorzichtig bij het binnengaan van hun huis, elke deur hield hij voor haar open. Met Stefanie in haar armen liep ze de woonkamer binnen. De aanblik van het uitbundig versierde vertrek, het prachtige boeket bloemen op de eettafel die Geert een paar dagen geleden opnieuw had gelakt, het pompeuze bankstel dat ze voor niks over hadden kunnen nemen van tante Agaath en dat er nog als nieuw uitzag, alle knipsels en plaksels van haar kleuters die vanochtend in alle vroegte al waren afgeleverd en die op het dressoir waren uitgesteld..., alles kreeg in één keer een nieuwe betekenis en een definitieve bestemming: het was allemaal voor Stefanie..., hier, en nergens anders hoorde dit liefste kind van de wereld thuis; hier, en bij haar, en bij

Geert. Ze ging op de bank van tante Agaath zitten en barstte spontaan in een heftig snikken uit. Ze weerde Geerts geruststellende woorden af; het vergieten van deze tranen was een feest dat ze tot het laatste moment wilde laten voortduren. Zelfs als ze er nu, na vijfenzeventig jaar aan terughdacht, welke precies diezelfde emotie weer in haar op, en voelde ze de tranen komen..., ja, die onbedaarlijke kraamtranen..., die waren het allermooiste verjaardagsgeschenk geweest dat ze ooit had gekregen.

Ze was gelukkig in die ene herinnering..., liet al die negennegenentig andere verjaardagen rusten, ook die van vandaag, misschien wel de laatste. Ze zou het niet erg vinden.

Daar stond iemand op; hij liep naar voren. Hé..., die herkende ze: Simon, de musicus die nu al een tijdlang in dezelfde groep zat als zijzelf, één van haar vaste tafelenoten. Zijn achternaam wist niemand meer. Die was jaren geleden al definitief zoek geraakt zoals hij zelf altijd zei..., bij de ingebruikname van het digitale archief van *De Zomerplaats*. Simon keerde zich met de rug naar mevrouw Steijn, en telde langzaam: “Eén..., twee..., drie..., vier...” Traag kwam de melodie in beweging, aanzwellend tot een ‘Lang zal ze leven...’, het welkomstlied voor de oude mevrouw.

Na het derde ‘Hoera’ keerde Simon zich naar haar toe.

“Hooggeachte mevrouw Steijn, dit was nog maar het begin. We hebben ook nog een ander, een echt lied voor u ingestudeerd, een lied dat ik speciaal voor deze gelegenheid heb gecomponeerd..., nou ja, eerlijk gezegd is het een stukje uit een compositie die ik al lang geleden heb gemaakt, en dat ik heb omgewerkt tot een lied. Susanne, Fini en Wouter de Jong, de Jonkies zoals we ze onder elkaar noemen...” , gegniffel alom..., “en ikzelf hebben er een tekst bij gemaakt. Het heet ‘Honderd jaar’..., luister!” en hij draaide zich weer naar de zaal, waar een klein deel van de aanwezigen zich al had gegroepeerd tot wat eruit zag als een echt koor: mannen bij mannen, vrouwen bij vrouwen, helemaal vooraan een paar rolstoelen, dan de kleineren, en de langsten op de achterste rij; precies zoals ze het hadden geoeffend. Snel rolde Susanne mevrouw Steijn verder naar binnen; een paar meter voor het koor hield ze stil; ze vroeg aan de oude mevrouw

of ze alles goed kon zien, en zonder het antwoord af te wachten, nam ze haar plaats in tussen de koorleden. Simon keek de groep bewoners en verzorgers strak in de ogen, hief zijn handen in perfecte symmetrie, de duimen tegen wijs- en middelvinger, en gaf het teken. De inzet was een beetje aarzelend, maar al snel trokken De Jonkies, samen met Simon het hele stel vlot. Het was een meerstemmig lied. De tekst was niet te verstaan..., alsof de woorden zich verscholen tussen de verschillende melodielijnen. Op de velletjes papier die de oude mevrouw Steijn in handen kreeg gedrukt, dansten de kleine lettertjes feestelijk en onleesbaar mee op het ritme van de muziek. Gelukkig waren haar oren nog prima, en geconcentreerd probeerde ze iets te verstaan. Het lukte niet; alleen het refrein pikte ze op, en vanaf de derde keer dat het gezongen werd, kon ze het helemaal volgen; ze moest erom glimlachen:

Honderd jaar..., alsof het niks is
Als een jonge bloem zo fris (2x)
Honderd jaar..., alsof het niks is

‘Aha, daar komt het dus vandaan...; geen wonder dat Susanne na die woorden vanochtend ineens even stilviel en zo verschrikt opkeek..., de lieverd’.

Ze tuurde, ze tuurde, de oude mevrouw, naar die vlek van mensen die geluid maakte, op zoek naar een glimp van Susanne..., Susanne die al zo lang haar favoriete verzorgster was dat ze haar nabijheid zelfs met haar ogen dicht kon raden. Ze vond haar niet, en ze sloot haar ogen. Zoals steeds vaker de laatste tijd nam ze haar toevlucht tot haar scherpe gehoor, en op Susanne’s hoge stem die ze in het gezang gemakkelijk kon onderscheiden, liet ze zich meewiegen naar de verwantschap die er de afgelopen jaren tussen hen was gegroeid, die ze allebei steeds sterker waren gaan voelen. Zich een beeld vormend van hoe ze daar tussen de zangers en zangeressen in stond, kwam Susanne haar nu ineens helder voor ogen, herkende ze zelfs iets van haar eigen dochter in haar.

‘Dat ik dat nooit eerder heb gezien’, bedacht ze, ‘dat korte postuur,

dat knappe, tengere gezicht, de steile haren die ze met alle mogelijke wondermiddelen volume probeert te geven... Haar ogen zijn dan wel wat groter dan die van Stefanie, en van een andere kleur, maar ze stralen hetzelfde licht uit; als ze ze opslaat, gebeurt me hetzelfde als wat me bij Stefanie altijd gebeurde..., ja, wat eigenlijk?..., ze stemmen zo zacht, zo zonder bedenkingen...'

'Hoe oud zou Susanne nu zijn? Ze doet dan wel altijd een beetje geheimzinnig over haar leeftijd, maar met twee kinderen op school moet ze toch zeker ergens achter in de dertig zijn, de leeftijd waarop ik ook Stefanie op haar mooist vond. Ja, ze was een mooie vrouw, Stefanie..., en ach, ook zij alweer zoveel jaren dood... Even denken: hoeveel jaar is het nu geleden dat ze overleed? Zij is achtenzestig geworden, en ik was vierentwintig toen ze geboren werd, tweeëntwintig dus toen ze stierf, alweer acht jaar geleden..., een fijne, sterke dochter is het altijd geweest, ook in haar laatste moeilijke maanden was zij degene die haar omgeving op de been hield, zelfs haar eigen man. Jammer dat die twee nooit kinderen hebben gewild, te druk als ze waren met de kinderen op de school waar ze allebei werkten. Gelukkig heb ik me er nooit over beklaagd.'

Nog verder gleed de oude mevrouw Steijn terug in het verleden. 'Je eigen kinderen begraven, het is zó'n diepe, diepe eenzaamheid...', en ineens zag ze zichzelf zitten op dat krukje in die kale ziekenhuis-kamer; Geert, totaal ontredderd tegenover haar, leunend tegen het kleine ziekenhuisbedje. Wat een immens verdriet had ze gevoeld om haar tweede kind dat ze in de armen hield, Peter, vier jaar oud nog maar, en binnen enkele dagen gestorven aan een nooit opgehelderde bloedvergiftiging. In de periode daarna had ze zich vaak tot God gewend..., langzaam had ze geleerd om kracht en troost te putten uit haar gebed. 'En toch...?', zo besefte ze, 'wat hebben we nog lang moeten vechten, Geert en ik, om na Peters dood de weg naar de toekomst terug te vinden; alleen, samen, en soms ook tegen elkaar..., maar uiteindelijk hebben we het er met zijn tweeën best goed afgebracht vind ik, hebben hij, Stefanie en ik nog heel veel geluk gekend. Ik weet zeker dat Peter ons geholpen heeft, dat hij ons dichter bij elkaar heeft gebracht; ik voelde soms lijfelijk hoe hij mijn hand in

zijn kinderhandje nam, en me voorttrok in de goede richting. Gek, maar de laatste tijd is het net alsof Peter steeds dichterbij komt, niet als vierjarig kind, maar als een sterke, volwassen man. Hij is als eerste vertrokken, en straks zal hij me als eerste opwachten..., en..., mijn hemel, wat verheug ik me daarop!

Honderd jaar..., alsof het niks is..., opnieuw klonk het refrein. De oude mevrouw telde de velletjes papier die ze in haar handen hield..., vier maar liefst. Ze hadden wel hun best gedaan..., zo'n lang lied. Strak hield ze haar ogen op het papier gericht, alsof ze aandachtig de tekst volgde.

Honderd jaar..., alsof het niks is..., hoe verzinnen ze het? Het is een compleet mensenleven, je kunt het alles noemen, je kunt het veel noemen, je kunt het weinig noemen..., en ach ja, er zijn momenten, zeker niet de ongelukkigste trouwens, waarop die honderd jaar voorbij lijken te zijn gegaan in een enkele ademtocht, maar genoeg is het wel. En één ding is het in elk geval niet..., het is niet niks.'

Mevrouw Steijn was blij met haar gedachten, en blijer nog met de helderheid die ze eraan toekende. Die helderheid van geest beschouwde ze als haar kostbaarste bezit, een bezit dat ze tot haar dood wilde vasthouden. Zover haar herinnering reikte, was het een dragende muur geweest voor het bouwwerk van haar leven, een betrouwbare ruggensteun bij het zoeken van beschutting, bij het opvangen en ordenen van zoveel aardse grilligheid. Waar ze echter altijd moeite mee had gehad, was dat ze er nooit in geslaagd was om binnen diezelfde muren een plaats te vinden voor die andere waarheid..., haar rotsvaste geloof in een liefdevolle hereniging met Peter, Stefanie en Geert. Welke gedachtesprongen ze ook had uitgeprobeerd, nooit was het haar gelukt om die merkwaardige waterscheiding tussen haar heldere geest en haar onwrikbare geloof te overbruggen. Als ze zich in gebed tot God richtte, zich nederig naar hem toe boog..., dan werd de verbinding met het denken steeds weer verbroken..., alsof er een schakelaar werd omgezet; en als ze vervolgens al haar nuchterheid aanwendde om haar geloof dichterbij haar verstand te brengen..., nee, ook dan kon ze de brug tussen beide oevers niet vinden.

Nu alweer een aantal jaren geleden had ze er voor het eerst een paar keer met Susanne over gepraat..., dat ze zich soms zo onzeker voelde..., ja, een beetje bang zelfs omdat er zoveel onbeantwoorde vragen waren..., was het immers niet de bedoeling van het leven om zoveel mogelijk vragen te beantwoorden?

Met bevreemde ogen had Susanne haar aangestaard. Nee, zo had zij het nog nooit bekeken; ze vertrouwde er gewoon op dat ze na dit leven ergens terecht zou komen waar ze gelukkig zou zijn..., tenminste, als ze haar best deed om altijd een goed mens te zijn. Zo simpel had ze het gezegd, iedere keer weer..., “waarom maakt u het uzelf toch zo moeilijk?...” had ze zelfs voorzichtig gevraagd.

Mevrouw Steijn had de woorden van Susanne nog vaak overdacht..., ze kreeg er geen vat op..., ‘zo eenvoudig kan het niet zijn...’, vond ze..., ‘waarom lukt het me toch niet om met kracht van denken te beredeneren wat me te wachten staat..., om dat beeld wat scherper te krijgen? Wat nou bijvoorbeeld als ik na mijn dood niet meer zou weten dat ik geleefd heb, als er geen verbinding met dit leven meer is..., zou iemand dan niet net zo goed kunnen beweren dat de hemel eigenlijk gewoon niet bestaat?’

Ze was bij Simon te rade gegaan; ondanks zijn opvliegende aard kon hij soms wel een uur lang zo heel rustigjes zitten, de ogen dicht alsof hij in zijn hoofd naar de mooiste muziek luisterde..., vermoedelijk had hij veel nagedacht over dit soort dingen. Simon had heel geduldig naar haar geluisterd, even gezwegen, en haar zomaar ineens gevraagd of ze er een idee van had hoe fijn het zou kunnen zijn als ze haar denken eens opzij zette, af en toe eens zou zwijgen vanbinnen.

“Waarom wil je je gedachten altijd vangen, waarom wil je je vragen altijd beantwoorden? Laat ze eens zweven, laat ze dansen, luister eens naar de muziek die ze zélf maken. Bemoei je er niet altijd mee...”, had hij nogal plompverloren gezegd. “Weet je wel hoe heerlijk het is om jezelf toe te vertrouwen aan alles wat er is of zou kunnen komen?... , als je berust?” Ze zou het eens moeten proberen..., gewoon alles wat bij haar opkwam niet meer op een rijtje zetten, maar elk gedachte, elk woordje rustig laten dwarrelen, laten gebeuren wat er gebeurt... “Doe alsof je aan de zee zit, sluit je ogen en zie hoe de

golven vanuit de verte naar je toe komen..., luister naar het ruisen van de branding..., zonder vragen, zonder bedenksels, zonder er iets aan te willen veranderen..., ervaar dat de golven bestaan dankzij de zee die hen draagt, dat ze een bestemming hebben dankzij de maan die hen vertelt of het eb is of vloed..., ervaar dat je onlosmakelijk verbonden bent met dat alles..., dat al die krachten ook in jou werkzaam zijn..., dat je ze vertegenwoordigt.”

“Trouwens..., zo heel moeilijk is het niet...”, had hij na een korte stilte gezegd..., “het lijkt een beetje op dutten, maar je moet er wel je volle aandacht bij houden...”

Mevrouw Steijn had moeten lachen om die uitleg.

Tot haar eigen verrassing had het gesprek met Simon haar nog maandenlang bezig gehouden..., alsof elke zin die hij uitgesproken had naar de juiste plek moest worden geleid; ze had er met Susanne over gesproken, ze had Simons woorden overdacht, gewikt, gewogen, er een veilig onderkomen voor gezocht en gevonden, ze had ze uitgeprobeerd..., zittend op haar kamer, liggend in bed, of soms gewoon aan tafel waar de anderen bij waren..., en warempel, na een tijdje had ze Simon gelijk moeten geven..., als ze zich maar nergens mee bemoeide, kon ze ongestoord naar het midden van de brug wandelen en beide oevers met elkaar in verbinding brengen..., bidden en denken werden samen iets anders, vloeiden ineen tot een verzaligd weten..., en ze rustte er nog van uit ook!

Heel vaak nog had ze aan Susanne verteld hoe blij ze was dat ze nu af en toe haar verstand even met rust kon laten; maar altijd had ze er meteen bij gezegd dat het haar grootste wens bleef dat ze tot het einde van haar leven helder van geest zou blijven. “Daar twijfel ik geen moment aan...”, had Susanne dan trefzeker en zo heerlijk vanzelf geantwoord.

‘Hé...’, merkte mevrouw Steijn, ‘het refrein wordt nu al voor de tweede keer achter elkaar gezongen, en iedereen die kan, zingt mee. Dan zal het lied wel bijna afgelopen zijn...’

Met een theatrale zwaai nodigde Simon alle aanwezigen uit om het nog één keer te herhalen:

Honderd jaar..., alsof het niks is
Als een jonge bloem zo fris (2x)
Honderd jaar..., alsof het niks is

Hij draaide zich om en maakte een diepe buiging voor mevrouw Steijn. Alle aanwezigen applaudisseerden: voor het lied, voor Simon, voor het koor, voor de oude mevrouw Steijn, voor zichzelf. Spontaan drong iedereen naar voren om haar geluk te wensen en te verrassen met de cadeautjes en de wenskaarten waar ze al dagenlang mee bezig waren geweest. Susanne haastte zich om ertussen te komen, en legde geduldig uit dat het de bedoeling was dat ze nu eerst allemaal zouden gaan ontbijten. Daarna was er gelegenheid om mevrouw Steijn te feliciteren. En dan..., tegen elf uur, zou het officiële gedeelte beginnen, met toespraken van de directeur en de burgemeester. Susanne had gelijk..., dat was nu eenmaal het programma zoals dat al minstens drie keer met iedereen was doorgenomen, en gedwee zochten de bewoners hun plaats weer op aan de feestelijk gedekte tafels.

Susanne rolde mevrouw Steijn naar haar vertrouwde plek: een tafel bij het raam. Hoe weinig ze ook zag de laatste tijd, ze hield er nog altijd van om naar buiten te kijken. Misschien nog wel méér dan vroeger; het daglicht..., het was er niet zomaar, als iets vanzelfsprekends..., nee, ze kon het tegenwoordig echt zien, ze kon er naar kijken als naar een schilderij van louter licht; ze genoot volop van de wisselingen in intensiteit, van de wentelende kleuren, van het schaakspel tussen zon en schaduw. Ze zat altijd op dezelfde plaats aan tafel, net als de vier anderen met wie ze een vast gezelschap vormde. Er was een prachtig versierde stoel voor haar klaar gezet, met bloemen uit hun eigen tuin, witte en paarse sering. Voor deze ene keer hoefde ze tijdens het eten niet in haar rolstoel te blijven zitten, en ondersteund door Susanne nam ze haar speciale plaats in.

Ze wist niet wat het was..., maar toen ze eenmaal op die troon zat, de geur van de sering opsnooft, zich tevreden stelde met het wazige beeld dat ze had van het kleurig geborduurde tafellaken en alle schalen met verse broodjes en wie weet hoeveel soorten beleg, toen ze al haar vaste tafelgenoten zo uitgelaten hoorde praten..., leek het wel

of er langzaam iets stil viel vanbinnen. Gelukkig leek niemand het te merken. Simon zat naast haar, en vroeg of hij een broodje voor haar mocht smeren. Vriendelijk knikte ze hem toe. Even aarzelde zijn hand boven de broodmand, maar al gauw kneep hij goedkeurend in een zacht, wit puntje.

“En..., frisse jonge bloem..., wat vond je van ons lied?”, vroeg hij, terwijl hij met zijn lange, benige vingers een minuscuul beetje zout over de rosbeef strooide.

“Mooi...”, antwoordde mevrouw Steijn, en ze merkte dat ze er niet één ander woord aan toe zou kunnen voegen. Simon legde het broodje op haar bord, en begon te vertellen dat hij dit muziekstuk al meer dan dertig jaar geleden had gemaakt; hij had het gecomponeerd bij gelegenheid van het eeuwfeest van het conservatorium waar hij jarenlang les had gegeven; het was opgevoerd bij de opening van het nieuwe gebouw dat op de dag van het jubileum in gebruik werd genomen. Daarna was zijn compositie helaas in de vergetelheid geraakt. ‘Te romantisch, niet genoeg van deze tijd, te veel in de klassieke traditie’, had de kritiek geluid. “Toch is het altijd één van mijn grote liefdes gebleven... Het was heerlijk om er weer een keer iets mee te doen, deze muziek opnieuw tot leven te wekken. Misschien probeer ik het complete stuk nog een keer uitgevoerd te krijgen. Als ik honderd word misschien...”, lachte hij.

Ze kon hem nauwelijks volgen, de oude mevrouw Steijn; ze voelde zich zo zweverig. Hoe zou dat nou toch komen? Plichtsgetrouw lachte ze hem vriendelijk toe. Simon merkte dat ze niet helemaal zichzelf was, vermoedde dat ze een beetje was aangedaan door alle belangstelling, en probeerde haar op haar gemak te stellen..., “het is ook nogal wat..., zo’n dag. Wacht, ik schenk een kopje thee voor je in, en eet dan maar eerst even rustig je broodje. Er staat nog zoveel op het programma vandaag...”, en hij wendde zich tot Wouter die tussen het kauwen door telkens het refrein van het feestlied zat te neurien.

Mevrouw Steijn deed haar best om de mensen rondom haar in zich op te nemen; maar al die vertrouwde gezichten waarmee ze zo vaak aan deze tafel had gezeten..., het bleven vage contouren, toonloze

kabbelingen van geluid, mistige plaatjes die maar niet helder wilden worden. Alleen in haar herinnering vond ze de scherpte die ze zocht. Ze liet het zo, en concentreerde zich op de beelden die ze in zichzelf zag, ze dichterbij halend als met een verrekijker.

‘Meneer en mevrouw de Jong, Wouter en Fini..., De Jonkies..., altijd verliefd gebleven op elkaar zoals ze zelf zeggen..., al vanaf de periode waarin ze elkaar tijdens de zondagsmis verlegen glimlachjes ontfoetselden..., als in een gezamenlijke poging om die merkwaardige nieuwe aandoening te ontwarren. Kinderen waren ze nog, elf of twaalf jaar oud. Meer dan drie jaar hebben ze hun jeugdige liefde beleefd met niet meer dan die paar heimelijke blikken per week, elkaar toegeworpen vanuit beide uiteinden van het dwarschip, vlak voor het altaar langs..., en ongerust dat ze waren als één van beiden om een of andere reden een keer niet in de kerk verscheen...! Pas na die drie jaar hebben ze elkaar voor het eerst ontmoet, en de verliefdheid is nooit meer overgegaan, tenminste..., dat zeggen ze, en zo ziet het er ook uit. Ik vraag me wel eens af of hun weg echt altijd zo breed is geweest..., zouden zij nooit gebalanceerd hebben op dat dunne koord waarover Geert en ik soms zijn gegaan? Hoe dan ook, ik ben blij dat ze er zijn..., als ze hand in hand de eetzaal binnenkomen, of in een hoekje samen in een fotoboek zitten te bladeren..., zo heerlijk dicht bij elkaar..., dan krijg ik altijd het gevoel dat we allemaal jonger worden, alsof we elkaar treffen op een familiereünie..., ergens in een ver verleden. Mevrouw Van de Kreeke is de enige die altijd afwijzend reageert op hun openlijke verliefdheid; ze kan dan zo bestraffend naar hen kijken, het rare mens. Waarom zou die toch altijd zo chagrijnig zijn? Alles wat er gebeurt, ergert haar..., in alles wat ze hoort, vindt ze een reden om zich te beklagen. Iemand die haar iets vraagt, krijgt nooit een echt antwoord..., alles ketst af op norsheid. Wat voor een leven heeft die achter de rug? Waar wendt ze zich zo hardnekkig van af? Zou ze misschien een of ander angstig geheim bij zich dragen? Iets waar ze met niemand over wil praten? Een geheim dat steeds groter is geworden naarmate ze het langer heeft verzwegen...; ik kan me voorstellen dat zoiets groeit en groeit, zijn wortels en takken uitstrekt tot ze overal in doorgedrongen zijn. Als elke gedachte, als alles wat ze ziet of hoort, besmet

is met zo'n giftig spinsel..., ja dan begrijp ik best waarom ze altijd zo afwerend is..., elk contact is dan immers een bedreiging voor haar geheim. Nee..., gelukkig heb ik zoiets niet..., zelfs als ik mijn best doe een geheim te bedenken, komt er niks naar boven. Wat een last moet dat zijn..., met een groot geheim op je schouders uit dit leven te stappen, het mee te nemen je graf in..., nog steeds geen rust! Maar ach..., wat weet ik nou al met al van mevrouw Van de Kreeke? Niks eigenlijk, behalve dat ze in het duurste appartement van het hele complex woont, en dat ze zich bij iedereen onmogelijk maakt. Geen wonder dat ze al bij twee groepjes is weggepest; de eerste keer zochten een paar mensen al bij het ontbijt openlijk ruzie met haar..., heel vervelende scènes waren dat. Het volgende groepje verstopte als een stel kleine kinderen gewoon haar stoel of haar eetgerei..., een beetje zielig was het wel om haar te zien afdruipen naar de keuken om zich te beklagen. Daarna is ze bij ons aangewaaid..., en tja, wij negeren haar zo'n beetje. Simon moet zich af en toe wel inhouden, geloof ik, maar hij zal haar niet weggagen. Als ze niet in de buurt is, noemen Simon en Wouter haar 'het secret'. Inwendig moest mevrouw Steijn glimlachen bij dat woord. 'Maar daar doe ik niet aan mee...', hernam ze zich.

'Ach ja, die Simon..., een leuke man; ik denk nog steeds dat hij een veel groter musicus is dan hij ons wil laten geloven. Hij ziet er ook helemaal zo uit met die warrige haardos, zijn vlinderstrikje, de snelle bewegingen van zijn handen en armen..., alsof hij zijn eigen woorden dirigeert...'

"U heeft nog niks gegeten, mevrouw Steijn?" Susanne kwam langs met een wagentje om de tafel af te ruimen. "Zal ik uw broodje en uw thee dan nog even laten staan? U hoeft voorlopig toch niet van deze plaats weg..., dit is vandaag uw stoel. Zit u goed, wat vindt u ervan om zo midden in de bloemen te zitten? En de zon die schijnt hier zo lekker naar binnen, het begint al echt warm te worden. Ziet u hoe mooi de treurwilg al uitloopt? Dat hele zachte groen..., of goudgeel eigenlijk..., een prachtige tuin hebben we hier toch. Zo meteen als iedereen komt feliciteren, zal ik dan gezellig naast u komen zitten?" "Mooi, kind..., mooi", antwoordde de oude mevrouw. "De bloemen, de tuin..., mooi..."

‘De bloemen, de tuin, de zon..., mooi...’, probeerde mevrouw Steijn haar gedachten weer op een spoor te krijgen. ‘Zo lang al..., en hoe lang nog? O, als ik maar goed blijf..., als ik maar nooit uit mijn groepje weg moet..., naar een andere afdeling’.

Iedereen aan haar tafel was opgestaan, Susanne zette er een groot boeket bloemen op en ging dicht naast de oude mevrouw Steijn zitten.

“En..., mevrouw Steijn..., zitten die nieuwe steunkousen prettig? Maar kom, nu is het tijd voor gelukwensen en cadeautjes. Alle bewoners hebben geweldig hun best gedaan..., wenskaarten, bloemen, zeepjes, geurtjes..., genoeg om nog eens honderd jaar vooruit te kunnen...” Verschrikt perste ze haar lippen op elkaar, zichzelf verwijtend dat ze alweer haar mond voorbij had gepraat.

Ze probeerde het echt, maar het lukte mevrouw Steijn niet om haar aandacht erbij te houden. Als een stoet schijn gestalten trokken de bewoners aan haar voorbij. Slechts een enkeling herkende ze. Simon gaf haar het manuscript van het lied dat hij voor haar had geschreven, ingelijst en voorzien van een gelukswens die hij haar voorlas. “Mooi...”, antwoordde de oude mevrouw; Susanne nam het aandenken van haar over en zette het op tafel, tegen de fruitmand die ze van Afdeling Zuid gekregen had. De Jonkies duwden een winkelwagentje voor zich uit met daarin een grote pot met bloemen..., voor op het balkon van mevrouw Steijn. Een dag lang waren ze samen bezig geweest met het uitzoeken van plantjes en het vullen van de bloempot. Het was een kleurrijke mengeling van violen, margrietten en kleine roosjes geworden. Susanne parkeerde het winkelwagentje naast de versierde stoel; vanmiddag zouden ze er met zijn vieren een zonnig plekje voor zoeken..., goed in het zicht, dan zou de oude mevrouw er nog de hele zomer van kunnen genieten.

Geduldig en enthousiast begroette Susanne iedereen; zonder erbij na te denken nam ze de rol van de jarige over, en niemand merkte het..., ze liet zich gelukwensen, schudde handen en wisselde zoenen uit. Bewonderend nam ze elk cadeautje in ontvangst; ze toonde het aan mevrouw Steijn, vertelde erbij wat het was en van wie, en zette het op tafel bij alle andere geschenken. Mevrouw Steijn liet zich wiegen op Susanne’s stem waarvan ze soms meende dat het die van

haarzelf was en staarde tevreden voor zich uit, zich het middelpunt wetend in een wolk van beweging, kleur en geluid. “Mooi...”, mompelde ze voor zich uit.

Even schrok ze op..., mevrouw Van de Kreeke boog zich over haar heen..., ‘hoe noemden Simon en Wouter haar nou ook alweer?’ Die schelle stem..., mevrouw Steijn kon niet elk woord ontwijken: “...tenminste..., zolang als u goed blijft...”, snerpte het dreigend nog even in haar na, maar gelukkig stierven die akelige woorden weer snel weg in Susanne’s vrolijke gekwebbel. Als vlinders fladderden haar woorden om de jarige heen, als vlokjes dwarrelden ze in haar neer..., een zachte, witte deken waaronder ze verder en verder wegdroomde.

De stroom van felicitaties en cadeautjes was stil gevallen. Schuifelend of rollend nam iedereen zijn plaats weer in; Susanne bleef naast mevrouw Steijn zitten en hield haar hand vast; ze deed geen moeite om de aandacht van de oude mevrouw te vestigen op de directeur die al een paar minuten bezig was met zijn toespraak.

“.....een mijlpaal geplaatst in mijn nog zo korte loopbaan bij De Zomerplaats. Ja, mevrouw Steijn, U bent de eerste die ik in de tien maanden dat ik hier nu directeur ben, mag feliciteren met Uw honderdste verjaardag, en dat beschouw ik als een grote eer. Ik zal er dan ook hard aan werken dat velen u zullen volgen. Het nieuwe systeem voor kwaliteitszorg dat we vanuit het management, en met inschakeling van een extern adviesbureau gaan invoeren, zal daar zeker aan bijdragen. Ook de lokale overheid die hier vandaag door de burgemeester wordt vertegenwoordigd, steunt dit ambitieuze project. Ik hoop dan ook van ganser harte dat ik in de toekomst nog velen van U mag feliciteren met een honderdste verjaardag, en dat U allen, net als mevrouw Steijn, ook zo feestelijk in de bloemen zult worden gezet...”

Een enkel woord slechts ving de oude mevrouw Steijn op. ‘Iedereen honderd, alsof het niks is...’, dacht ze ergens ver weg, en iets in haar wilde nog verder weg van die gedachte. ‘Honderd..., het is genoeg..., het is goed geweest..., al die bloemen..., mooi..., geweest...’ En ze zag ze voor zich, al die verse bloemen..., maar nu lagen ze op haar graf..., in de verte zag ze een helder licht, een kinderhand wenkte haar; ze

reikte ernaar om hem in de hare te nemen; was het Peter? Kwam hij haar halen? Ze pakte de hand beet..., nee het was geen kinderhand, het was de hand van een sterke jonge man die ze vasthield...; met haar andere hand tastte ze naar het gouden kruisje dat ze altijd om haar hals droeg, en ze voelde dat ze dieper weg zakte, dat haar zintuigen haar verlieten, dat haar denken stil viel, dat elk gewicht dat haar aan de aarde bond door de hand die ze omklemde, werd weggenomen, oploste in vertrouwen, in een diepe, diepe rust.

Susanne voelde hoe de hand van mevrouw Steijn zijn greep verstevigde, en meende dat de oude mevrouw wilde laten merken dat ze wakker en aandachtig was, dat ze de toespraak van de directeur volgde en begreep, een teken van waardering wilde geven voor zijn woorden. Glimlachend keek ze van opzij naar mevrouw Steijn..., ze verstijfde een moment van schrik maar twijfelde geen seconde..., ze zag meteen dat de oude mevrouw er ernstig aan toe was. Ze sprong op, pakte haar bij beide schouders en probeerde haar met zachte hand weer bij bewustzijn te brengen; mevrouw Steijn reageerde niet. "Mevrouw Steijn is onwel geworden! Snel, waarschuw een dokter...!", riep ze angstig. Wouter stooft al weg. De directeur reageerde een beetje verstoord..., alsof het zijn eigen feestje was dat hinderlijk werd onderbroken. Met zichtbare tegenzin klom hij van zijn kleine kathedraal af. Omringd door de doodse stilte waarmee het publiek naar mevrouw Steijn staarde, liep hij zenuwachtig naar Susanne toe die nog steeds met smekende, bijna huilende stem probeerde om de oude mevrouw terug te halen.

Dokter Beers, op de voet gevolgd door Fons, de arts-assistent, schoot toe. Achter hen aan wurmden twee verplegers een ziekenhuisbed door het publiek. "Snel naar de reanimatie", riep dokter Beers meteen toen ze mevrouw Steijn bekeek, en nog voordat ook maar één van de aanwezigen helemaal had begrepen wat er gaande was, was mevrouw Steijn al weg, met een noodgang naar het kleine ziekenzaaltje voor spoedeisende hulp. Alsof haar eigen leven ervan afhing, rende Susanne erachteraan, de hele groep in opperste verwarring achterlatend.

"Rustig blijven mensen, rustig blijven; waarschijnlijk is er niets aan

de hand...”, riep de directeur onhandig, en hulpeloos keek hij om zich heen, op zoek naar personeel dat hem uit deze benarde situatie zou kunnen verlossen.

“Als u nu gaat informeren hoe ernstig mevrouw Steijn eraan toe is, dan deel ik intussen aan de mensen hier een glaasje drinken uit; dan kan iedereen een beetje bekomen van de schrik...” Het was de jonge stagiaire, Marieke, die hem deze vluchtweg aanbood. Hij stak het briefje met de speech voor mevrouw Steijn in zijn binnenzak en vertrok. In de deuropening smoesde hij nog even met de burgemeester, en ijlings maakten ze zich uit de voeten..., als twee jongens die hun plan hebben zien mislukken en zich het liefst in de bezemkast verstoppen.

Minutenlang was het stil. Daarna zwol het geroezemoes langzaam aan. Marieke ging rond met sinaasappelsap en water en sloeg hier en daar een rustgevende arm om iemands schouders. Mevrouw Van de Kreeke was de eerste die iets zei aan het tafeltje waar de grote, met bloemen opgetuigde stoel van mevrouw Steijn het vertrouwde gezelschapje leeg aangapte: “Nou, die zien we niet meer terug op deze afdeling, wat ik je zeg...; als ze er al doorheen komt...”

Simon moest zich bedwingen om haar niet naar de keel te vliegen; zich tot het uiterste beheersend stond hij op en met streng afgemeten passen liep hij door de tuindeur naar buiten; onder de veranda stak hij een sigaartje op. Wouter en Fini keken mevrouw Van de Kreeke ijzig aan. “Secretet...”, siste Wouter, waarna ze samen op zoek gingen naar een ander plekje, mevrouw Van de Kreeke alleen achterlatend aan de met cadeautjes overladen tafel.

Na een klein half uur keerde Susanne terug naar de groep. Iedereen zag het meteen toen ze binnenkwam: mevrouw Steijn had het overleefd, en een zucht van verlichting ging door het hele gezelschap. Ze legde uit. Mevrouw Steijn had een hartstilstand gehad, maar gelukkig waren ze er op tijd bij geweest. Ze moest natuurlijk nog een tijdje aan de monitor blijven liggen, en ze moesten afwachten of de situatie stabiel zou blijven; de oude mevrouw was alweer bij kennis, maar nog wel heel zwak. Ze mochten er het beste van hopen.

“Zijn er mensen die Marieke en mij willen helpen om de versiering op

te ruimen?” vroeg ze. “De bloemen laten we staan. Die brengen we vanavond of morgen naar mevrouw Steijn, dat zal haar goed doen.”

“Die nieuwbouw vordert al aardig...” Wouter wees vanuit de lange glazen gang naar buiten. “Wat komt daar ook alweer precies in?” Hij moest moeite doen om het winkelwagentje met de pot bloemen die hij en Fini aan mevrouw Steijn cadeau hadden gedaan, recht te houden. “Waarom gaan die krenge toch altijd vanzelf overdwars rijden...?!”, vroeg hij zich geërgerd af terwijl hij het ding met zijn voet een duw in de goede richting gaf.

“Geen idee...”, antwoordde Simon, terwijl hij misprijzend naar het twaalf verdiepingen tellende complex keek..., “toen ik naar *De Zomerplaats* verhuisde, huurde ik gewoon een prettig appartement met een paar handige voorzieningen voor zelfstandig wonende ouderen; de laatste tijd echter krijg ik steeds meer het gevoel dat we langzaam maar zeker ingekapseld worden in een steeds knellender regime van geboden en verboden..., en dat alles voor onze eigen bestwil als we de directie mogen geloven. Maar eh..., daar vroeg je niet naar..., voor zover ik weet wordt er nog steeds gesteggeld over de definitieve bestemming van dat gebouw..., ik geloof dat het te maken heeft met de fusie met het verzorgingstehuis die eraan zit te komen. Dan hoef je voor de rest van je leven nooit meer van het terrein af. En als ze er dan nog een crematorium en een begraafplaatsje bij maken, ook daarna niet meer..., wel zo efficiënt. Misschien een interessant punt voor de hobby van onze directeur om alles te tellen en in grafieken te zetten; ‘kwaliteitszorg’ noemt hij het..., weet je, ik heb steeds zo’n gevoel dat hij dat woord verkeerd begrijpt..., of doelbewust verhaspelt natuurlijk. Zorg is geen rekensom, de waarde van de zorg is precies even groot als de aandacht en de hartsbetrokkenheid van de verzorger..., maar ach, misschien begrijp ik het niet helemaal.”

“Kom kom, niet altijd zo sceptisch”, voegde Fini hem toe, en ze wees de andere kant op. “Moet je eens kijken naar onze prachtige tuin; is het geen plaatje zo in het voorjaar? En onze kamers en appartementen daarachter..., en dat alles op twee steenworpen afstand van Park De Hoge Veluwe, een luxe is het. Het kost een paar centen maar we zitten hier prachtig, en voor ons verandert er niks.”

“Ja, we zijn gelukkig beter af dan mensen die rond moeten komen van een of ander wettelijk minimum; ik moet er niet aan denken..., wrhh...”, huiverde Wouter. Ze verlieten de gang en staken een kleine binnenplaats over, op weg naar het ziekenzaaltje waar mevrouw Steijn lag.

“Wacht, ik trek hem een eindje omhoog, anders haal je dat stoepje niet...”, bood Simon aan, en samen met Wouter sjarde hij het winkelwagentje over de klinkers tot aan de ingang van het hospitaalje. Fini liep hen al vooruit, en informeerde bij de receptie.

“Kamer vier, meteen naar links”, riep ze hen vanaf de balie toe.

Ze maakte het goed, de oude mevrouw Steijn. De monitor was alweer weg, ze hoefde alleen nog maar wat te rusten en aan te sterken, hadden ze haar verteld. Over enkele dagen zou ze alweer terug kunnen naar de afdeling. Vaag herinnerde ze zich de pot met bloemen die haar bezoekers gedrieën uit het winkelwagentje tilden en voor het raam zetten. “Vreemd..., als ik bedenk dat het pas eergisteren gebeurd is; die bloemen..., ze lijken bijna uit een ander leven te komen. Maar mooi..., erg mooi zijn ze wel”, zei de oude mevrouw. “Als ik die op mijn balkon zet, zou ik er nog de hele zomer van kunnen genieten.” “Ja, en dan zult u de hele geschiedenis weer snel vergeten zijn”, vulde Fini aan. “Net als wij hoop ik, want angstig was het natuurlijk wel. U weet niet half hoe erg we allemaal geschrokken zijn.”

“Voor mij was het eigenlijk helemaal niet zo angstig..”, reageerde mevrouw Steijn terwijl ze wat verder overeind ging zitten. “Ik herinner me heel goed wat er met me gebeurde. Het was een soort wegglijden, alsof iemand me de hand toestak en me aan boord hielp van een bootje dat langzaam met de stroom mee werd gevoerd. De oevers werden steeds mooier, groener, zonniger..., ik had best verder willen varen... Maar ach, ik zal me erbij neer moeten leggen dat het mijn

tijd nog niet was. En nu ik weer aan de wal sta, zal ik proberen er het beste van te maken... Godzijdank heb ik er niks aan overgehouden..., geloof ik. Ik heb me al lange tijd niet meer zo fit en helder gevoeld. Hebben jullie mijn plaatsje aan tafel voor me bewaard?"

"Reken maar", antwoordde Simon, denkend aan de ergerlijke opmerkingen van mevrouw Van de Kreeke vlak nadat mevrouw Steijn in paniek naar het ziekenzaaltje was gebracht. "Er is zelfs een extra plaats aan onze tafel vrij gekomen! Sinds je verjaardag zit het Secretet altijd aan een tafeltje alleen, met haar rug naar de rest van de groep toegekeerd. Susanne heeft al een paar keer geprobeerd haar over te halen om weer ergens aan te schuiven, maar ze vertikt het faliekant. Gisteren zaten we met zijn allen in de tuin, en zij zat een eindje verderop, ook weer met de rug naar ons toe. Ik stond net in haar buurt een sigaartje te roken, toen die kleine kipjes, je weet wel, die altijd door onze tuin lopen, in haar buurt kwamen. Voor het eerst sinds anderhalve dag hoorde ik haar iets zeggen: "Rotkippen!...", beet ze de arme beestjes toe, binnensmonds, en met de tanden stijf op elkaar..., één en al nijd was ze..., het spatte er vanaf!..., het gekke mens. Naderhand heb ik er vooral om moeten lachen."

"Ja..., je komt aardig in de buurt..., maar dan nog een stuk venijniger...", lachte Simon toen Fini uitprobeerde hoe dat 'Rotkippen!...' van mevrouw Van de Kreeke geklonken moest hebben. Wouter proestte het uit, maar Mevrouw Steijn leek er de humor niet van in te zien, alsof er iets in haar haperde; het lukte haar niet zich aan te sluiten bij de hilariteit die de kamer ineens vulde; meewarig schudde ze haar hoofd.

"Ach..., je kunt je er natuurlijk best vrolijk om maken, maar wie weet wat voor redenen ze heeft om zo chagrijnig te doen? Het zal toch ergens vandaan komen...; jullie gunnen haar toch zeker wel wat meer plezier in het leven?"

"Ja, wie niet?", reageerde Wouter. "Dat zou voor iedereen een verademing zijn, voor haarzelf in de eerste plaats. Maar dan zal ze toch eerst een beetje moeten ontgooien..."

"Of losgeweekt moeten worden...", opperde mevrouw Steijn.

"Als u het recept kent..." Wouter keek haar vragend aan.

“Stoor ik?” Susanne kwam de kamer binnen. “Nou mevrouw Steijn, u wordt maar weer verwend..., bezoek, en zo’n prachtige pot met bloemen. Het gaat prima met u zo te zien...”

“Dank je kind..., ja, ik voel me inderdaad verwend. Wat ben ik blij dat ik zulke trouwe vrienden heb hier.”

“Ja, dat ben ik met u eens. Maar nu moet ik ze toch echt weg sturen. Het is etenstijd, en daarna kom ik u verzorgen voor de nacht.” Ze maakte een verontschuldigend gebaar naar het bezoek.

“O, vergeten jullie het winkelwagentje niet?”, riep ze toen ze al bijna de deur uit was. “Je kunt het bij de receptie achterlaten, dan komt het wel terecht.”

De Jonkies en Simon namen afscheid van de oude mevrouw; morgen zouden ze haar weer even komen bezoeken.

Mevrouw Steijn zonk terug in de kussens, alle indrukken verwerkend. In de plotselinge overgang van die levendige drukte naar de stilte die ze al vanaf het eerste moment dat ze hier lag in zichzelf voelde groeien, kon ze het allemaal even niet meer bijbenen: de vriendschap van Simon en de Jonkies, de lieve zorgen van Susanne..., en tegelijk, ergens diep in haar, de sterker wordende wens om zachtjes weg te glijden..., om, precies zoals in dat bootje, gewiegd te worden als in de armen van een engel..., ze moest er gewoon even om huilen.

Jeroen had nauwelijks geluisterd toen Susanne hem bij thuiskomst iets had willen vertellen over het gesprek dat ze na het avondeten met mevrouw Steijn had gevoerd. Hij had zojuist de kinderen naar bed gebracht, en wilde even rust aan zijn hoofd, even niks. Met een glaasje appelsap was Susanne op het terrastrapje achter het huis gaan zitten, kijkend naar de bloeiende jasmijn die ze zelfs van hieraf kon ruiken. De bloemenlucht deed haar denken aan de verjaardag van de oude mevrouw Steijn, aan de geur van de seringen waarmee de stoel van de jarige versierd was geweest en die hen allebei als een feestelijke wolk had omhuld. Nee, een feest was het al met al niet geworden..., die honderdste verjaardag, mijmerde ze. Zojuist hadden ze er nog met elkaar over gesproken, zij en mevrouw Steijn. Naar

huis fietsend had ze gemerkt dat het gesprekje haar in de war had gebracht; ze voelde zich onzeker en een beetje treurig als ze eraan terugdacht. Maar waarom nu precies? Ze wist het niet, kreeg met al haar gepieker geen vat op de wankele stemming die haar in zijn greep hield. ‘Dan zijn er wel betere dingen waar ik mijn tijd aan kan besteden’, bedacht ze, en ze besloot zich te werpen op de twee volle manden strijkwas die al dagenlang stonden te wachten.

Het was iets wat bijna altijd werkte: tegelijk met het wasgoed allerlei verkreukelde gedachten gladstrijken. Maar eenmaal achter de strijklank lukte het Susanne niet om die kabbelende wisselwerking op gang te brengen..., door het gesprek met mevrouw Steijn werd haar aandacht in alle richtingen verstrooid. Ze merkte het aan de vele stapeltjes was die op de tafel vóór haar ontstonden, en waar al snel alle logica uit verdween. In het begin hield ze de kleren van Jeroen, van haar kinderen en die van haarzelf zorgvuldig apart..., maar na tien minuten betrapte ze zichzelf erop dat ze stapeltjes aan het maken was van soorten kleding: broeken bij broeken, shirts bij shirts, ondergoed bij ondergoed; nog iets later zag ze plotseling dat alle handdoeken en theedoeken op een slordige, gevaarlijk overhellende hoop door elkaar heen lagen, iets wat haar anders nooit gebeurde. ‘Nou, dan maar zonder systeem’, stond ze zichzelf toe, en ze liet haar gedachten vrij. Eindelijk mochten ze gaan waar ze al uren naar toe wilden.

Hoe had ze het ook alweer gezegd, mevrouw Steijn? De precieze woorden kon Susanne niet meer terugvinden, maar het kwam erop neer dat ze eigenlijk niet meer wilde leven, dat ze het beter had gevonden als ze haar na die hartstilstand hadden laten gaan...

‘O ja..., dat is wat ze zei’..., schoot het plotseling door Susanne heen... “Toen ik bijkwam, was het niet alsof ik wakker werd, maar juist alsof het licht langzaam uit werd gedraaid...”, en de oude mevrouw had die woorden met zó veel ingehouden verdriet uitgesproken dat Susanne echt niet had geweten wat ze ermee aan moest; nooit eerder had ze meegemaakt dat mevrouw Steijn zo terneergeslagen was geweest.

Ze deed haar best zich te verplaatsen in de oude mevrouw, zich een voorstelling te maken van haar verdrietige verlangen: “Tja, hoe verwonderlijk is het nu eigenlijk dat ze liever dood wil?...”, klonk het

tegen haar wil ergens in de buurt van haar hart, en ineens hoorde ze nog meer woorden waar ze zojuist tevergeefs naar had gezocht: “Ik was al zo’n heerlijk eind op weg..., op weg naar al degenen die ik overleefd heb..., mijn gezin, mijn hele familie, de mensen op school, de mensen uit het dorp..., alle mensen die mijn leven tot een leven hebben gemaakt.” Mevrouw Steijn had ze allemaal voorbij laten komen; meer dan twintig, misschien wel dertig namen had ze langzaam en met eerbied, alsof ze ze nog één keer wilde gedenken, opgesomd. Susanne herinnerde zich slechts de namen van haar man en van haar kinderen: Geert, Peter en Stefanie..., en die van haar broer Bert natuurlijk..., maar mevrouw Steijn had er zoveel meer genoemd..., Susanne mocht ze dan vergeten zijn, op dit moment hoorde ze weer precies de heimwee, de ontroerende liefde waarmee de oude mevrouw ze stuk voor stuk had uitgesproken.

“Allemaal zijn ze me voorgegaan”, had mevrouw Steijn daarna gezegd. “Geen kind, geen broer of zus, geen neef of nicht, niet één oude kennis..., niemand is nog in leven. Iedereen vóór mij, iedereen na mij, iedereen om me heen..., iedereen is weg... En hier, op onze afdeling..., er is er niet één van mijn generatie, allemaal zijn ze minstens twintig jaar jonger dan ik. Alleen mevrouw Van de Kreeke, die is bijna negentig..., maar ja, daar valt geen woord mee te wisselen. Wat doe ik hier nog? Ben ik al jullie aandacht nog wel waard?”

En wat Susanne nog nooit had meegemaakt: mevrouw Steijn had dikke tranen gehuild; onder het snikken door had ze ook nog verteld dat ze nu nog banger was dan ooit dat ze haar helderheid van geest zou verliezen..., en o..., hoe erg ze het zou vinden als ze misschien een keer zo slecht zou worden dat ze naar een andere afdeling zou moeten verhuizen..., ja, ze had zelfs gezegd dat ze daarover een heel akelig voorgevoel had...

Susanne was hevig geschrokken van de moedeloosheid van mevrouw Steijn. Hoe kon de oude mevrouw toch zo wanhopig zijn terwijl ze juist zo geweldig en zo snel was opgeknapt? Had ze vanochtend niet zelf tegen haar gezegd dat ze zich sterker voelde dan in tijden het geval was geweest? Heel Susanne’s hart was in opstand gekomen tegen zoveel vertwijfeling, alles in haar had gezocht

naar woorden om mevrouw Steijn van haar sombere gedachten te verlossen. Met ferme stem had ze gevraagd hoe mevrouw dat nu toch allemaal kon denken en zeggen...; ze voelde zich toch goed nu..., iedereen was blij dat ze er weer bij was..., was ze het gezellige bezoek van Simon en de Jonkies dan alweer vergeten? Ze had hier toch geweldige vrienden? En één dezer dagen zou ze alweer terug mogen keren naar de afdeling. Er was toch helemaal geen aanleiding om zich zo te beklagen?! Het zou veel beter voor haar zijn als ze zich niet zo mee zou laten slepen in zulke nare gedachten..., ze was verdorie niet zielig! En natuurlijk was er geen sprake van dat ze naar een andere afdeling zou moeten..., ze was kerngezond! Zij, Susanne, zou er hoogstpersoonlijk voor zorgen dat ze nooit, nee nooit op een andere afdeling terecht zou komen!

“Kind toch”, had de oude mevrouw Steijn gezegd terwijl ze haar tranen droogde: “Als ik jou niet had...; maar daar heb jij toch niks over te zeggen...?”

“Nou, dat zullen we dan nog wel eens zien!”, had Susanne strijdlustig geantwoord. En ze was nog niet klaar, ze wilde de oude mevrouw voor eens en voor altijd al die akelige bedenksels uit haar hoofd praten.

“Hoe kunt u nou toch zeggen dat u onze aandacht niet meer waard bent?... foei! U bent precies evenveel waard als ieder ander. Iedereen hier houdt van u; ik houd van u, en ik houd ervan om voor u te zorgen; en dat laat ik me door niemand afnemen!”

“Lieve kind toch..., dank je wel..., ik zal mijn best doen. Voor jou, voor Simon, voor De Jonkies, voor iedereen...” Schuldbewust had mevrouw Steijn naar Susanne geglimlacht.

Susanne was blij geweest dat ze de oude mevrouw weer een beetje had weten op te beuren. “U bent moe, ik zie het...”, had ze tevreden gezegd, en ze had haar armen om mevrouw Steijn heen geslagen: “Kom, het was een vermoeiende dag; probeert u nu maar vooral te denken aan de leuke dingen die er gebeurd zijn. Of denk gewoon nergens aan, u weet toch nog wel hoe rustig u daarvan wordt? Hoe dan ook, een goede nachtrust doet wonderen. Morgen tegen de middag kom ik weer even bij u langs.”

“Ja, het is mooi geweest..., laat me nu maar”, en gewillig had mevrouw

Steijn zich laten toedekken.

Met een diepe zucht trok Susanne de stekker van het strijkijzer uit het stopcontact..., helemaal genoeg voor vanavond. De verwarde stapeltjes was zette ze terug in de wasmand. Ze zou in één moeite door alles opbergen; dan was ze meteen verlost van de rommelige oogst van deze avond.

‘Heb ik het nou wel goed gedaan?’, vroeg ze zich af terwijl ze de theedoeken en handdoeken elk op hun vaste plek in de slaapkamerkast legde. ‘Had ik niet meer mijn best moeten doen om haar verdriet te begrijpen? Meer begrip moeten tonen voor haar wil om te sterven..., had ik misschien zelfs niet moeten proberen om mezelf te verzoenen met dat idee? Ze was bij haar volle verstand toen ze vertelde waarom ze klaar was met dit leven, een leven dat haar alleen nog maar angst inboezemt, angst om te verslechteren, angst om ook nog haar helderheid van geest af te moeten geven..., het enige wat ze tot haar laatste adem wil behouden. Heeft het enig nut gehad om te proberen haar de oprechte wens om te sterven uit het hoofd te praten? Alsof ik haar diepste gevoelens zomaar zou kunnen veranderen...’ Susanne schrok terug voor haar eigen gedachten, en verontwaardigd klapte ze de deuren van de linnenkast dicht: ‘Nee..., echt niet..., nooit zou ik het over mijn hart kunnen verkrijgen om anders te reageren dan ik gedaan heb..., het zal wel aan mij liggen. Het is gewoonweg de volle waarheid dat ik van haar houd, en dat ik ervan houd om voor haar te zorgen, haar te troosten als dat nodig is..., wat er ook gebeurt.’

Ze had net de poes te eten gegeven, en keek op de keukenklok: half acht, tijd om Jordi en Karin op te roepen. Terwijl ze door de huiskamer liep, ging de telefoon. Met een angstaanjagende trefzekerheid schoot het door Susanne heen: ‘er is iets met mevrouw Steijn...’

Het was Marieke, de stagiaire. Ze verontschuldigde zich, maar ze had